

توقعات کوهستان از ما

در روز جهانی حفاظت از محیط زیست کوهستان در باره کوه ها، اهمیت شان، وظیفه مان در قبال شان توصیه هایی به کوهنوردان آما تور و حرفه ای و ... گفتیم

الیه توانا | روزنامه نگار

پرونده

آدم هایی که در بالا و پایین های زندگی وانی دهند، در نظر ما «مثل کوه محکم اند»؛ وقتی می خواهیم خیال کسی را بابت حضور و حمایت مان راحت کنیم، می گوئیم «مثل کوه پشتتم». اگر بخواهیم کاری را شاق و بعید جلوه بدهیم، یاد «فرهاد کوهکن» می افتیم اما حالا وضع فرق کرده است. کوه ها انگار خیلی هم محکم و قوی نیستند و کندن و بران کردن شان کار چندان شاقی نیست، شاید هم زور بشر بیشتر شده است که کوه را می برد و می تراشد و بیمار و بی مقرر می کند. یکی در دل کوه جاده می سازد، یکی ویلا، یکی در جست و جوی سنگ قیمتی و گیاه کمیاب، خاکش را می روید و دیگری صافش می کند تا تفریحگاه علم کند. عده ای بین کوهستان و زباله دانی فرقی نمی بینند و برای عده ای دیگر کوه، شکار گاهی است و گونه های جانوری اش، سیل های متحرکی که زدن و کشتن و خوردن شان اسباب سرگرمی است. خلاصه هر کس طلبی از کوه دارد هر طور که شده و وصولش می کند. امروز یعنی ۱۹ سپتامبر به مناسبت روز جهانی حفاظت از محیط زیست کوهستان به خودمان یادآوری می کنیم که چرا اجازه نداریم به حریم کوه ها تعرض کنیم و چه وظیفه ای در قبال شان داریم تا همچنان بالنده و آزاد بمانند، نه افتاده و زمین گیر.

ما در برابر محیط پیرامون مان مسئول هستیم؛ درست است که یک عده اسم و رسم شان «مسئول» است و بابتش حقوق می گیرند و گاهی هیچ کاری نمی کنند اما این قضیه مسئولیت را از ما ساقط نمی کند. در ادامه در مطلبی با عنوان اعداد در باره کوهستان چه می گویند؟»

اگر کوهنوردی می کنید ...

۱ باید بدانید که هر کوه، ظرفیت پذیرش گردشگر مشخصی دارد که اگر از آن تجاوز شود، کویدگی و فرسایش خاک را به دنبال خواهد داشت. برنامه های کوهنوردی عموماً یک روز آخر هفته را برای گردش انتخاب می کنند و سیل کوهنوردانی توجه به آن که کوه اصلاً ظرفیت چنین جمعیتی را ندارد، روانه قله می شوند.

۲ حتماً از کوهنورد های باتجربه شنیده اید که بهتر است در مسیر های پاکوب حرکت کنید و شاید در توضیح برای آن گفته باشند که این ملاحظه برای حفظ ایمنی خودتان ضروری است. اما ماجراجوها و کله شق ها گوش شان به این حرف ها به هکار نیست و ترجیح می دهند مسیر های میان بر و راه های تازه را امتحان کنند چون به جرئت و جسارت خودشان اطمینان دارند؛ خب لازم است بدانید که این کار یک تصمیم شخصی نیست بلکه باعث از بین رفتن پوشش گیاهی و فرسایش خاک در نقاط بیشتری از کوه می شود.

۳ کسی هست که نداند چا گذاشتن زباله در طبیعت به هیچ وجه مجاز نیست؟ خب گرچه این موضوع بدیهی به نظر می رسد باز هم کوه ها مملو از زباله اند. البته کوهنوردهای حرفه ای معمولاً نه تنها زباله نمی ریزند که در قالب گروه های داوطلب، رد خود خواهی دیگران را هم پاک می کنند. اما نکته مهمی که شاید در باره زباله ندانید این است که حتی پسماندهای تجزیه پذیری مثل باقی مانده غذا و پوست میوه هم باعث آلودگی می شوند و تجزیه کامل شان گرچه از موادی مثل پلاستیک سریع تر انجام می شود اما باز مان می برد پس به خیال آن که این مواد به کود تبدیل خواهند شد، در طبیعت رهای شان نکنید.

۴ گیاهانی که روی کوه می رویند، قرار نیست با موری زمین آورد شوند، به چند دلیل؛ وقتی گیاهان کوهی را می چینیم، فرصت گلدهی و گرده افشانی را از آن ها می گیریم و باعث انقراض شان می شویم. گیاهان در ارتفاعات با جذب شدن آب در خاک، جلوی جاری شدن آب و سیلاب را می گیرند پس در نهایت دود ز مینی که لخت می شود، توی چشم خودمان می رود. نکته مهم دیگر آن که بسیاری از این گیاهان، خوراکی گونه های جانوری هستند و چیدن و سوزاندن شان، زندگی این حیوانات را به خطر می اندازد.

۵ در ارتفاعات پرتردد، پناهگاه هایی ساخته می شود که ظاهراً اقدامی برای تأمین آسایش و امنیت کوهنوردان است اما به دلیل استفاده از مصالح ناسازگار با محیط زیست در آن ها عملاً باعث آسیب به کوهستان می شوند. غیر از مصالح، اصولاً برپایی این نوع پناهگاه ها مصداق ساخت و ساز در کوه هاست که آلودگی صوتی و زیست محیطی را در پی دارد. شما به عنوان یک کوهنورد و به عنوان کسی که در سرمایه ملی کوهستان سهمی دارید، باید مراجع مربوط را وادار کنید تا در برابر کوچک ترین اقدامی در ارتفاعات پاسخ گو باشند و به جای تخریب طبیعت، کمپ های موقتی و فصلی برپا کنند.

حفاظت از کوهستان در کوهستان گردی

راجع به اهمیت و نقش مستقیم کوه ها در زندگی انسانی خواهیم گفت اما این تنها یک وجه ماجراست؛ کوه ها زیستگاه گونه های جانوری و گیاهی بسیاری هستند و ما حتی اگر پای خودمان هم در میان نباشد، اجازه نداریم با تعرض به کوه، حیات موجودات دیگر

را به خطر بیندازیم. شاید فکر کنید مخاطب این پرونده شما نیستید چون نه کوه خواری می کنید، نه شکار می روید و نه تا حالا شعله کبریت و فندک تان، باعث آتش سوزی های کوهستان ها شده است. خب البته بابت این چیز ها باید به خودتان تریک بگویید اما شما

هنوز هم در برابر کوه ها مسئول اید؛ اگر اهل کمپ زدن در ارتفاعات هستید، اگر به طور حرفه ای یا آماتور کوهنوردی می کنید و اگر در اطراف تان کسانی دارند به کوه ها آسیب می رسانند، خب چه کار می شود کرد؟

اگر شاهد کوه خواری هستید ...

۱ اگر کوهنوردی، تفریح محبوب تان نیست و برای تعطیلات تان برنامه هایی غیر از کمپ زدن دارید، باز هم کوه ها به توجه و کمک شما نیاز دارند. اصل ۴۵ قانون اساسی می گوید: «معادن، دریاها، دریاچه ها، رودخانه ها و سایر آب های عمومی، کوه ها، دره ها، جنگل ها، نیز ا و نه و بیשה های طبیعی، ثروت عمومی به حساب می آیند و طبق مصالح عامه باید نسبت به آن ها عمل شود». خب واضح است که کوه خواری و آواره کردن گونه های حیوانی و از بین بردن گونه های جانوری کوهستان ها و تحمیل تبعات زیست محیطی به زندگی امروز ما و نسل آینده، با مصلحت عمومی منافات دارد.

۲ حالا که می دانیم هر نوع دست درازی به طبیعت از جمله کوه ها، تصرف عدوانی به شمار می رود، موظف هستیم در صورت مواجهه با این رفتار، فارغ از این که چه کسی و چه نهادی و با چه میزان برخورداری از قدرت مشغول انجامش است، آن را گزارش بدیم حتی اگر ته دل مان بدانیم زور ما به گردن کلفت های کوه خوار نمی رسد. ما به حال باید تلاش مان را بکنیم و خب در مواردی گزارش های مردمی و پیگیری های متعدد توانسته است پروژه های آسیب برسان به طبیعت را متوقف کند یا دست کم جلوی صدمه های احتمالی آینده را بگیرد.

۳ مصایق کوه خواری، مشخص هستند و در همین پرونده هم به اختصار به آن ها اشاره کرد ایم. با این حال یادآوری اش بی فایده نیست؛ هر نوع تغییر کاربری در تپه ها و کوه ها معادل کوه خواری است. ساخت جاده، تله کابین، تفرجگاه، فرودگاه، رستوران و مجتمع های مسکونی در ارتفاعات، نمونه های رایج کوه خواری است که روز به روز هم بیشتر می شوند و به نظر نمی رسد جز در حوزه حرف، تصمیمی برای مبارزه با آن وجود داشته باشد. با این حال نهادهای که به عنوان متولی کوه ها

اعداد در باره کوهستان

چه می گویند؟

۲۸ درصد
از جنگل های جهان در نواحی کوهستانی قرار دارند

یک دهم
زیستگاه مردم جهان در کوهستان واقع شده است

۵۰ درصد
از آب شیرین مصرفی مردم جهان از کوه ها سرچشمه می گیرد

۲۵ درصد
از سطح کره زمین را کوه ها تشکیل داده اند

۳۰ درصد
از مناطق تنوع زیستی دنیا در کوه ها قرار دارد

یک سوم
از مردم جهان برای غذا، چوب، برق و مواد معدنی به کوه ها وابسته اند

معرفی شده، سازمان جنگل ها، مراتع و آبخیزداری است؛ گرچه به گفته مدیر کل دفتر آموزش و مشارکت های مردمی سازمان حفاظت از محیط زیست، در این سازمان بخش مجزایی برای کوه ها و آمار مدونی در باره میزان کوه خواری وجود ندارد. خب در چنین شرایطی احساس مسئولیت کردن در برابر کوه ها کار آسانی نیست ولی دقیقاً به همین دلیل است که کوه ها بیشتر از هر زمان دیگری نیاز دارند کسی مثل کوهبشت شان بایستد! پس این شما و این هم شماره سامانه سازمان جنگل ها که موظف به پاسخ گوئی است: ۱۵۰۴.

۴ از آن جایی که کار از محکم کاری عیب نمی کند، بهتر است راه های دیگری هم برای پیگیری و گزارش کوه خواری پیدا کنیم. سال گذشته معاون وزیر راه و شهر سازی از راه افتادن سامانه ای با شماره ۱۶۵۶ خبر داد که کارش رسیدگی به گزارش های مربوط به تصرف زمین های ملی است. خب با توجه به این که نه «کوه خواری»، تعریف حقوقی مشخصی دارد و نه در «زمین خواری» قید شده است که ارتفاعات جزو «زمین» محسوب نمی شوند، این سامانه هم موظف است گزارش های مردمی در باره تصرف در کوهستان ها را پیگیری کند. سازمان منابع طبیعی و شهرداری ها هم از دیگر موسساتی هستند که باید به ما پاسخ بدهند چرا میزان بین کوه و دریا و خیابان و شهر و روستا در حال مخدوش شدن است و چرا سهم ما از زمین و آسمان مدام کمتر و کمتر می شود.

۵ خب حالا که با کوه ها، اهمیت و مشکلات شان آشنا شدید، به اندازه کافی آماده هستید که یک خبر بد بپتان بدیم و یک خبر خوب. هر دو خبر را عیناً از زبان مدیر انجمن حفظ محیط کوهستان نقل می کنیم: «دبیر کل سازمان ملل موظف است هر دو سال یک بار گزارشی از وضعیت کوهستان های کشور های کوهستانی را به مجمع عمومی این سازمان ارائه دهد که این نشان دهنده اهمیت کوهستان و حفاظت از آن است» و خبر بد آن که «در ایران با وجود این که تخریب شدیدی در کوه ها داریم اما اقدامات خاصی از سوی دستگاه های دولتی نمی بینیم و اگر هم کاری تا کنون صورت گرفته، از سوی نهادهای غیردولتی بوده است». حالا اهمیت احساس تکلیف ما برای محافظت از کوه ها بیشتر معلوم می شود؛ کوه های سر بلند و بی پناهی که قرار بود پناهگاهی امن در کره زمین باشند اما ما مستقیم یا غیر مستقیم به آن ها آسیب زدیم و حالا وقت جبران است.

ZENDEGI - SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

یک شنبه ۲۸ شهریور ۱۴۰۰
۱۲ صفر ۱۴۴۲ • ۱۹ سپتامبر ۲۰۲۱
شماره ۲۰۷۵۷

۱۹۷۷